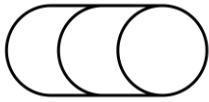

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

Selvitys hyvinvointialueen museotoiminnasta

Konsernipalvelut

27.4.2026

Julkinen

Eva Sirén, museoamanuessi, Keski-Suomen museo
Hanna-Kaisa Melaranta, museotoimenjohtaja, Keski-Suomen museo
Simo Purhonen, museoamanuessi, Keski-Suomen museo
Minna Ylönen, koulutusasiantuntija, Hyvaks
Irma Hirsjärvi, aluevaltuutettu, Hyvaks
Simo Reipas, TKKI-päällikkö, Hyvaks

Keski-Suomen hyvinvointialueen museotoimikunta

Viite: [Aluehallituksen päätös](#)
Katso [Sairaalamuseon verkkonäyttely](#)

Konsernipalvelut

27.4.2026

Julkinen

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ.....	4
1. JOHDANTO.....	5
1.1 Selvityksen tausta	5
1.2 Sairaalamuseo	5
2. KANSALLINEN TILANNEKUVA	6
2.1 Terveysalan museotoiminnan nykytila.....	6
2.2 Toimintamuotoaan muuttaneet sairaalamuseot.....	7
2.3 Valtakunnallinen terveysmuseohanke	8
2.4 Virtuaalimuseotoiminta.....	9
3. KESKI-SUOMEN HYVINVOINTIALUEEN SAIRAALAMUSEOTOIMINTA.....	9
3.1 Sairaalamuseon resurssit ja kustannukset	12
3.2 Sairaalamuseon tulevaisuus	13
3.3 Kokoelmatilan muutto.....	14
4. TOIMENPIDESUOSITUKSET	14
4.1 Vaihtoehto A. ”Jatketaan”	14
4.2 Vaihtoehto B. ”Supistetaan”	15
4.3 Vaihtoehto C. ”Varastoidaan”	16
4.4 Vaihtoehto D ”Poistetaan”	17
5. YHTEENVETO JA SUOSITUS.....	18
LIITTEET JA LÄHTEET	20

Konsernipalvelut

27.4.2026

Julkinen

TIIVISTELMÄ

Keski-Suomen hyvinvointialueen aluehallitus asetti 7.10.2025 museotoimikunnan ajalle 1.11.2025-30.4.2026 selvittämään Keski-Suomen hyvinvointialueen sairaalamuseon toiminnan ja kokoelmien tulevaisuutta. Selvitystyön tavoitteena oli arvioida, miten sairaalamuseon toiminta ja kokoelmien hallinta voidaan järjestää tarkoituksenmukaisesti huomioiden hyvinvointialueen ydintehtävät, rajalliset resurssit sekä lakisääteinen vastuu kulttuuriperinnön säilyttämisestä.

Selvityksessä kuvataan sairaalamuseotoiminnan historia, merkitys ja nykytila Keski-Suomessa sekä tarkastellaan terveysalan museotoiminnan valtakunnallista tilannetta. Selvitys tunnistaa museotoiminnan keskeisiksi haasteiksi säilytystilojen epävarmuuden sekä vuokratiloista aiheutuvat kustannukset. Museotoiminnan supistamisesta saatavat taloudelliset säästöt ovat verraten vähäisiä (maksimissaan n. 40 000 EUR vuodessa). Tehtävällä päätöksellä on merkittäviä vaikutuksia keskisuomalaisen kulttuuriperinnön säilymiseen.

Selvityksessä esitetään neljä vaihtoehtoista toimintatapaa sairaalamuseon tulevaisuudelle. Vaihtoehdot vaihtelevat toiminnan jatkamisesta kustannuksia minimoiden museotoiminnan lopettamiseen ja kokoelman hajauttamiseen tai varastointiin. Kaikissa vaihtoehtoissa todetaan, että kokoelman siirtäminen uusiin tiloihin on välttämätöntä vuoden 2026 aikana, ja että pitkäaikainen, turvallinen ja kustannustehokas säilytysratkaisu on keskeinen tekijä riippumatta valittavasta toimintamallista.

Museotoimikunta korostaa, että sairaalamuseon tulevaisuutta koskevissa ratkaisuissa tulisi ensisijaisesti varmistaa kokoelmien säilyminen yhtenäisenä, ammatillisesti hoidettuna kokonaisuutena sekä turvata kulttuuriperintöön liittyvän vastuun toteutuminen Keski-Suomen hyvinvointialueella.

Konsernipalvelut

27.4.2026

Julkinen

1. Johdanto

1.1 Selvityksen tausta

Keski-Suomen hyvinvointialueen aluehallitus asetti 7.10.2025 museotoimikunnan määräajalle 1.11.2025-30.04.2026 selvittämään sairaalamuseon toiminnan tulevaisuutta. Museotoimikunnan tehtäväksi annettiin arvioida, miten sairaalamuseon toiminta ja kokoelmien hallinta voidaan tehokkaimmin ja tarkoituksenmukaisimmin järjestää huomioiden hyvinvointialueen ydintehtävät sekä rajalliset resurssit.

Museotoimikuntaa ohjattiin selvittämään myös Suomen muiden hyvinvointialueiden ylläpitämien sairaalamuseoiden sekä valtakunnallisen terveystieteiden tutkimuskeskuksen nykytilanne. Lisäksi toimikunnan tuli laatia esitys toimenpidesuosituksista.

Selvityksessä on esitelty myös museon historiaa ja toimintaa. Lisäksi on tuotu esille museon merkitystä sekä avattu sen käytössä olevia resursseja.

1.2 Sairaalamuseo

Keski-Suomen hyvinvointialueen sairaalamuseo esittää ja tallentaa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen historiaa ja nykypäivää Keski-Suomen alueella. Tuomalla hyvinvointialueen historian näkyväksi, sairaalamuseo vahvistaa henkilöstön ja asiakaskunnan yhteisöllisyyttä ja muutoskestävyyttä. Tallentaminen säilyttää aineiston tulevia sukupolvia varten.

Keski-Suomen hyvinvointialueen sairaalamuseota ylläpitää ja sen kokoelman omistaa Keski-Suomen hyvinvointialue. Museota johtaa ja sen toimintaa koordinoi Keski-Suomen hyvinvointialueen museotoimikunta. Käytännön museotyötä tekevät Keski-Suomen museon ammuenssit ostopalveluna.

Konsernipalvelut

27.4.2026

Julkinen

2. Kansallinen tilannekuva

2.1 Terveysalan museotoiminnan nykytila

Museotoimintaa on jossain muodossa ainakin kahdeksalla hyvinvointialueella, Keski-Suomi mukaan lukien. Niiden lisäksi on terveysalan museoita, jotka eivät ole kytköksissä hyvinvointialueisiin. Näiden museoiden toiminnasta vastaavat tyypillisesti kunnat ja yhdistykset.

Helsingissä toimii HUS-yhtymän (HUS) alaisuudessa vuonna 2018 perustettu museotoimikunta, joka yhdistyi vuoden 2026 alussa yhtymän taidetoimikunnan kanssa. Se hallinnoi HUS:n eri sairaaloihin ja lääketieteen erikoisaloihin liittyvät museokokoelmat ja ylläpitää Kellokosken mielisairaalamuseota Tuusulassa yhteistyössä Tuusulan museon kanssa. Lisäksi HUS ylläpitää Länsi-Uudenmaan sairaalamuseota Raaseporissa. Museotoimikunnalla on ollut muun muassa verkkonäyttelyitä, tutkimusprojekteja sekä julkaisu-toimintaa. Toimikunnalla on kaksi kokopäiväistä museoalan ammattilaista. Kaikista museotoiminnan kuluista vastaa HUS-yhtymä. Kokoelmissa on n. 12 000 esinettä ja 15 000 kuvaa.

Helsingissä toimii myös Mental Museum Lähde, joka sijaitsee Lapinlahden vanhan psykiatrisen sairaalan tiloissa. Museota ylläpitää Pro Lapinlahti mielenterveysseura ry, joka vuokraa tiloja MIELI ry:ltä.

Turussa toimii Turun yliopistollisen sairaalan historiaan keskittynyt, vuonna 1974 perustettu Lasarettimuseo, jonka hoidosta huolehtivat Turun kaupungin museopalvelut puolikkaalla henkilötyövuodella. Museolla on näyttely-, kokoelma- ja toimistotilat yliopistollisen sairaalan historiallisella alueella sekä kokoelma ja -museotoimintaa eri puolilla Varsinais-Suomea. Kokoelmissa on arviolta 6 000 esinettä ja 3 000 kuvaa. Museon muista kustannuksista vastaa Varsinais-Suomen hyvinvointialue.

Turussa toimii samoin Turun Terveystieteiden museo, jota ylläpitää yksityinen yhdistys. Museolla on pysyvä näyttelytila näyttelyineen Turun keskustassa.

Seinäjoella toimii suojellun historiallisen Törnävän mielisairaalan alueella vuonna 2004 Etelä-Pohjanmaan terveydenhuollon perinneyhdistys ry:n perustama Sairaalamuseo, joka siirtyi vuoden 2022 alusta Seinäjoen kaupungin

Konsernipalvelut

27.4.2026

Julkinen

haltuun. Esineistö kuului sairaanhoitopiirille, mutta he eivät määritelleet sitä kokoelmaksi. Hallinnollisesta muutoksesta huolimatta museon toiminta jatkui entisissä tiloissaan. Mielisairaalan alue rakennuksineen myytiin yksityiselle taholle, joka toivoi museotoiminnan jatkuvan sairaala-alueella. Museon toiminnasta vastaa nykyään Seinäjoen museot. Sairaalaan liittyvää esineistöä n. 15 000 kappaletta.

Pohjois-Karjalan Kontiolahdella, entisen psykiatrisen sairaalan alueella, toimii kyläyhdistyksen ylläpitämä Paiholan sairaalamuseo. Museo avattiin 2023 sairaala-alueen ostaneen kiinteistöyhtiön tuella.

Oulaisiin vuonna 2014 avatun sairaalamuseon toimintaa koordinoi kotiseutuyhdistys entisessä keuhkoparantolassa Oulaskankaan sairaalan alueella. Oulaskankaan sairaalamuseolla on 2 000 esineen kokoelma. Tilat museon toimintaan tarjoaa Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue. Museo on saanut toimintaansa mm. Leader-rahoitusta.

Harjavallan entisen psykiatrisen sairaalan alueella toimii 1980-luvulla perustettu Harjavallan sairaalan museo. Museon kokoelmissa on n. 900 luetteloitua esinettä. Museon toimintaa ylläpitää perinneyhdistys, joka on saanut muun muassa Museoviraston hankeavustuksia. Tilat museon toiminnalle tarjoaa Satakunnan hyvinvointialue.

Yhteenvetona voidaan todeta, että terveysalan museotoiminta Suomessa on monimuotoista ja alueellisesti hajautunutta, koostuen sekä hyvinvointialueiden ylläpitämistä museoista että kuntien, yhdistysten ja muiden toimijoiden hallinnoimista kokonaisuuksista. Vaikka toiminta on paikoin vakiintunutta ja ammatillista, merkittävä osa kokoelmista ja niihin liittyvästä tiedosta on edelleen hyvinvointialueiden hallussa. Aktiivinen tallennustyö vaihtelee alueittain. Lisäksi useilla kaupunginmuseoilla on hyvinvointialueen toimialoihin liittyviä yksittäisiä esineitä tai pieniä kokoelmia.

2.2 Toimintamuotoaan muuttaneet sairaalamuseot

Useat hyvinvointialueiden sairaalamuseot ovat viime vuosina luopuneet näyttelytoiminnastaan erityisesti museokäytössä olleiden kiinteistöjen poistamisen vuoksi. Itse kokoelmista ei ole tyypillisesti haluttu luopua. Toiminta on siirtynyt varastointiin, virtuaalinäyttelyihin ja rajattuun ammatilliseen ylläpitoon. Hyvinvointialueet ovat edelleen vastanneet kokoelmien

Konsernipalvelut

27.4.2026

Julkinen

säilytyksestä, olosuhdeseurannasta ja asiantuntijatyöstä. Tämä heijastaa laajempaa muutosta, jossa fyysiset museotilat vähenevät, mutta kokoelmien arvo ja niiden säilyttäminen tunnistetaan edelleen tärkeäksi. Seuraavassa on tiivis kooste toimintamuotoaan muuttaneista sairaalamuseoista. Siilinjärvellä toimi historiallisella sairaala-alueella vuosina 1981-2021 Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin ylläpitämä Tarinan sairaalamuseo. Alueen sairaalatoimintojen siirtyessä Kuopioon myös näyttely suljettiin. Verkkoon on rakennettu museota esittelevä virtuaalinäyttely. Museon kokoelmat sijaitsevat pakattuna museorakennuksessa, jota hallinnoi hyvinvointialue. Pohjois-Savon hyvinvointialueella on edelleen museoalan ammattilainen taideasiantuntijan nimikkeellä. Pohjois-Savon hyvinvointialueen pelastustoimella on oma museonsa Kuopiossa Neulamäen uudella pelastusasemalla.

Vuonna 1987 avattu Moision sairaalamuseo toimi Mikkelissä vuoteen 2021. Museo sijaitsi kaupungin ulkopuolella vanhalla sairaala-alueella, jonka toiminnot siirrettiin Mikkelin keskustaan, eikä museolle osoitettu enää uusia tiloja. Museon esineistö (n. 3 500 esinettä) on varastoitu. Tilalle avattiin Siilinjärven tapaan virtuaalinäyttely.

Moision sairaalamuseon esineistö on nykyään säilytyksessä tiloissa, jotka vastaavat olosuhteiltaan lähes museoammattillista tasoa. Etelä-Savon hyvinvointialue on osoittanut olosuhdeseuranta varten henkilöresurssin tilapalveluista. Lisäksi maakuntamuseo osallistuu kokoelman olosuhdeseurantaan.

Pitkäniemen sairaalamuseo toimi Nokialla vuosina 1975-2020 Pitkäniemen psykiatrisen sairaalan alueella. Näyttelyitä ylläpiti vapaaehtoisten muodostama yhdistys. Lisäksi vuosittain ostettiin keskimäärin n. 10 000 eurolla museoammattillisia palveluita Pirkanmaan maakuntamuseolta. Sairaalatoimintojen siirryttyä Tampereelle museon näyttelytoiminta lakkautettiin. Museon kokoelmaa säilytetään suljetussa museorakennuksessa, jonka omistaa Pirkanmaan hyvinvointialue. Kokoelman laajuus on n. 2 150 esinettä. Myös Pitkäniemelle luotiin verkkonäyttely.

2.3 Valtakunnallinen terveismuseohanke

Suomalaisen terveydenhuollon historialle on pitkään haluttu oma valtakunnallinen museo. Helsingin yliopistomuseon Henna Sinisalo mainitsee 2016 julkaistussa "Suomen sosiaali- ja terveydenhuoltoalan museot ja -kokoelmat

Konsernipalvelut

27.4.2026

Julkinen

2016” -julkaisussa, että terveydenhuoltoon liittyvää yleismuseota on pohdittu ainakin vuodesta 2009 alkaen.

Terveysmuseohankeen taustalle on perustettu vuoden 2025 aikana säätiö. Sille on hankittu alkupääoma ja laadittu liiketoiminta- ja viestintäsuunnitelmat. Hankkeen tavoitteena on saada terveysmuseolle pysyvät näyttely- ja työskentelytilat Helsingistä. Museohankkeen perustajajäseniä ovat Duodecim, Lääkäriliitto, Apteekkariliitto, Eläinlääkäriliitto, HUS-yhtymä, Hammaslääkäriliitto, Genetricum, Super, Tehy, Psykologiliitto, Soste, Suomen Hammaslääkäriseura Apollonia ja Hammaslääketieteen historian seura Aurora. Hanketoimijoilla on kokemusta esimerkiksi Sodan ja Rauhan Keskus Muistin perustamisesta. Tätä voi pitää onnistuneena ja konkreettisena esimerkkinä museotyyppisestä hankkeesta, mikä luo uskottavuutta säätiön toiminnalle. Toiminta on kuitenkin vasta alussa, eikä säätiöllä ole toistaiseksi tiloja tai resursseja ottaa vastaan esimerkiksi sairaalamuseoiden kokoelmia. Hanke ei siten kykene reagoimaan Keski-Suomen hyvinvointialueen sairaalamuseon mahdollisiin tarpeisiin ainakaan 2026-2027 aikana. Näin ollen hyvinvointialueen sairaalamuseon lähivuosien tulevaisuus on ratkaistava toisin. Pidemmällä aikavälillä yhteistyö on mahdollista.

2.4 Virtuaalimuseotoiminta

Useampi näyttelytoimintansa ainakin toistaiseksi lopettanut sairaalamuseo, kuten Pitkäniemi, Tarinaharju ja Moisio ovat päätyneet luomaan virtuaalisen näyttelyn. Toteutus on tehty esimerkiksi 3D-ympäristönä sekä näyttelyitä ja tietoa sisältävien nettisivujen muodossa.

Virtuaaliympäristöjen ongelmana on, ettei sivustoja perustamisen jälkeen usein enää päivitetä. Virtuaalimuseo toimii hyvinvointialueen nimissä ja on täten yksi sen näyteikkuna ulospäin yleisölle. Siten sisältöjen ylläpitoon, päivittämiseen ja kehittämiseen tulisi panostaa aktiivisesti. Virtuaalimuseota-kaan ei voi ylläpitää, päivittää tai kehittää ilman riittäviä resursseja tai olemassa olevia kokoelmia.

3. Keski-Suomen hyvinvointialueen sairaalamuseotoiminta

Sairaalamuseotoiminta käynnistyi Keski-Suomen sairaanhoitopiirissä vuonna 1985. Yhteistyö Keski-Suomen museon kanssa käynnistyi vuonna 2002.

Konsernipalvelut

27.4.2026

Julkinen

Sairaalamuseo on tehnyt n. 40 vuoden ajan näkyväksi terveydenhuollon muutosta Keski-Suomessa ja Suomessa.

Sairaalamuseota hallinnoi ja toimintaa koordinoi hyvinvointialueen museo-toimikunta. Sairaalamuseon museoammattillisesta työstä on vastannut Keski-Suomen museon museoalan asiantuntijat ostopalveluna. Museota ylläpidetään museoammattillisesti ja toimintaa normittavat kansainvälisen museoneuvosto ICOM:n määrittelemät museotyön eettiset säännöt. Sääntöjen mukaan kokoelman haltijan velvollisuus on mm. pitää huolta kokoelmasta.

Sairaalamuseon toimintaa ohjaa edelleen 18.10.1995 hyväksytty toimintäsääntö, jossa on määritelty museotoimikunnan ja museotoiminnan tehtävä ja periaatteet (liite 1). Lisäksi toimintaa määrittää uudempi keväällä 2025 hyväksytty toimintasuunnitelma, liitteet 2 ja 3).

Sairaalamuseon tavoitteena on tallentaa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen historiaa ja nykypäivää Keski-Suomen alueella. Kokoelma-, dokumentointi-, näyttely- ja yleisötyön keinoin museo tuo esille em. toimintojen alueellista kehitystä ja historiaa.

Sairaalamuseon tavoitteena on esittää hyvinvointialueen kulttuurihistoriaa ja sitoa sen avulla nykypäivän ihminen osaksi terveydenhuollon sekä sosiaali- ja pelastustoimen tarinaa ja ammatillisen kehittymisen jatkumoa. Kyky nähdä ja asettua pidempään ammatilliseen sekä historialliseen perspektiiviin auttaa lisäämään henkilöstön muutoskestävyyttä. Henkilöstön mahdollisuus päästä oman yhteisön historiansa äärelle ja osallistua tallentamistyöhön vahvistaa yhteisön sosiaalista koheesiota ja kasvattaa sosiaalista pääomaa. Museotyön vaikuttavuus syntyy ensisijaisesti yhteistyöstä ja vuorovaikutuksesta entisen, nykyisen ja tulevan henkilöstön sekä asiakkaiden kanssa. Koko organisaation tasolla historiaymmärrys auttaa lisäämään luottamusta ja vahvistamaan positiivista mielikuvaa hyvinvointialueesta.

Museon kokoelmat omistaa Keski-Suomen hyvinvointialue. Esinekokoelmissa on yhteensä n. 5 800 esinettä. Kuva-arkistossa on noin 11 000 luoteltua valokuvaa ja arkistoaineistoa kokoelmassa on noin 540 arkistoyksikköä. Lisäksi kokoelmaan kuuluu noin 130 tallennettua haastattelua.

Museon kokoelmat koostuvat pääosin Keski-Suomen sairaanhoitopiirin sairaaloiden ja sairaanhoitopiirin hallintoon liittyvistä esine-, kuva- ja

Konsernipalvelut

27.4.2026

Julkinen

arkistoaineistoista. Lisäksi kokoelmiin kuuluu sairaanhoitopiirin edeltäjien (Jyväskylän yleinen sairaala, Keski-Suomen Parantola) toimintaan liittyviä aineistoja. Pienessä määrin kokoelmiin on tallentunut 2000-luvulla myös perusterveydenhuollon aineistoja.

Esinekokoelmiin kuuluu hoitolaitteita, instrumentteja, työpukuja ja kalusteita 1930-luvulta 2020-luvulle. Valokuvista suurimman yksittäisen kokonaisuuden muodostavat Keski-Suomen keskussairaalan tilojen ja toiminnan dokumentointikuvat 2010-luvulta sekä Keski-Suomen sairaanhoitopiirin hallinnon kuva-arkisto, joka luovutettiin museolle vuonna 2021.

Sairaalamuseon kokoelman nykyiset (04/2026) säilytystilat sijaitsevat vanhan keskussairaalakiinteistön D1-siiven -2. kerroksessa, jossa tilaa on noin 123 m². Amanuenssilla on käytössään myös toimistohuone F2-rakennuksen -1. kerroksessa, jossa on työpisteen lisäksi museon kuva- ja arkistoaineistoa.

Keski-Suomen sairaalahistoriaa kokoelmissa

Kokoelman laajuus

- 5 800 esinettä • 11 000 valokuvaa
- 540 arkistoyksikköä • 130 haastattelua

Aineistot pääasiassa

- Jyväskylän yleinen sairaala, Keski-Suomen Parantola ja Keski-Suomen sairaanhoitopiirin sairaalat

Objektityyppejä

- Valokuvia, haastatteluja, hoitolaitteita, instrumentteja, työasuja ja kalusteita 1930-2020-luvuilta.

Sairaalamuseolla ei ole erillistä kiinteää näyttelytilaa, vaan esineistöä on sijoitettu vitriineihin sairaalan käytäville. Sairaala Novan pääaulassa on kolmen näyttelyvitriinin kokonaisuus. Vitriinien yhteyteen sijoitetuilla tableteilla voi tutustua näyttelyesineisiin ja museon verkkonäyttelyihin. Näihin

Konsernipalvelut

27.4.2026

Julkinen

kuuluvat Keski-Suomen sairaanhoidon aikajana sekä Keski-Suomen keskus-sairaalan ja Sädesairaalan historioista kertovat kokonaisuudet. Verkkosivut sijaitsevat omalla sivustollaan, josta tulee vuosittain suoria kustannuksia n. 150 EUR. Verkkosivujen ylläpito ja päivittäminen on ollut museoamanuensien tehtävänä.

Toinen pienempi vitriininäyttely sijaitsee Sairaala Novassa kuvantamisen osaston käytävällä. Sairaala Novan valmistuttua tilaa vitriineille on ollut vähän, painopiste on ollut kokoelmatyössä sekä tietopalveluissa. Työtä on tehty eritoten kokoelmatiedon sähköisen saavutettavuuden lisäämisessä.

Museo käyttää kokoelman tietojen tallentamiseen Simo-kokoelmanhallintajärjestelmää, joka on Jyväskylän kaupungin museopalveluiden, Keski-Suomen alueen paikallismuseoiden sekä kolmen kunnallisen ammattimuseon yhteiskäytössä. Järjestelmään siirryttiin talven 2022-2023 aikana. Kokoelmanhallintajärjestelmä mahdollistaa museokokoelmien hallinnoinnin ja tietopalvelun. Hyvinvointialueen sairaalamuseo on mukana järjestelmässä ns. paikallismuseokäyttäjänä, joille järjestelmän käyttö on maksutonta. Keski-Suomen museo on vastannut sairaalamuseon lisenssistä.

Sairalamuseo voi mahdollisesti jatkossa liittyä valtakunnalliseen FINNA-tiedonhakupalveluun maksutta. Sen käytettävyys, tunnettavuus ja saavutettavuus on käyttäjien sekä kävijöiden suhteen merkittävämpi kuin yksittäisellä sivustolla. FINNA-liittyminen on mahdollista Keski-Suomen museon kanssa tehtävän yhteistyön kautta.

3.1 Sairalamuseon resurssit ja kustannukset

Sairalamuseon toiminta on suunniteltu hyvinvointialueen talousarviossa omana toimipisteenä ja talousarviona. Museotoiminnan isoimmat kuluerät ovat tilavuokrat ja museoammattilliset palvelut. Budjetti on ollut vuosittain n. 40 000 EUR. Vuonna 2026 siitä kohdistuu neljännes tilavuokriin. Suurin yksittäinen kustannus (n. 28 000 EUR) on Keski-Suomen museolta ostopalveluna hankittu museoammattilaisen 0,5 henkilötyövuotta.

Museo on saanut aiempina vuosina Museoviraston paikallismuseoiden hankavustusta. Avustuksilla on palkattu projektityöntekijöitä muun muassa dokumentointiin.

Konsernipalvelut

27.4.2026

Julkinen

Museon siirryttyä hyvinvointialueen alaisuuteen se ei ole enää ollut kelpoinen Museoviraston hankeavustuksen saajaksi. Keski-Suomen museo on keskeinen Museoviraston kanssa hyvinvointialueen haakukelpoisuudesta. Museoviraston mukaan hyvinvointialueiden ylläpitämät museot voidaan mahdollisesti jatkossa avata avustushauille, mikäli niiden toiminta katsotaan tarkoituksenmukaisiksi avustusten tavoitteiden kannalta. Tästä ei kuitenkaan ole varmuutta.

3.2 Sairaalamuseon tulevaisuus

Yhteensä kahdeksan hyvinvointialuetta, Keski-Suomi mukaan lukien, ovat jatkaneet sairaalamuseotoimintaa tai niiden kokoelmien ylläpitoa. Viime vuosina vain Etelä-Pohjanmaalla on tapahtunut merkittävä muutos, kun vastuu Törnävän sairaalamuseon toiminnasta siirtyi Seinäjoen kaupungille. Muilla museotoimintaa ylläpitävillä hyvinvointialueilla toiminta on jatkunut, vaikka vanhoja näyttelytiloja onkin suljettu. Kokoelmia ei ole hävitetty.

Keski-Suomen hyvinvointialueen sairaalamuseon nykyinen toiminta on verrannollista HUS:n ja Turun yliopistollisen sairaalan harjoittamaan museotoimintaan. Yhteistä kaikille kolmelle on museoammatillinen osaaminen, joko ostopalveluna tai palkattuna museotyövoimana. Tässä huomionarvoista on myös, että ko. verrokkit ovat yliopistosairaaloita, toisin kuin Keski-Suomi.

Museon toiminnasta on saatavissa, sen määrärahat huomioon ottaen, rajallisia säästöjä. Toiminnan päättäminen vaikuttaisi ammatillisen yhteisön identiteettiä vahvistavan kulttuuriperinnön säilymiseen niin nykyisille kuin tuleville sukupolville. Työyhteisön historian tunnistamisella ja sen hyödyntämisellä voidaan mm. tiivistää henkilökunnan sitoutumista työhönsä ja työyhteisöönsä. Museotoiminnan tarkoituksena on kulttuuriperinnön säilyttäminen ja kulttuuriperintöaineistojen saavutettavuuden edistäminen.

Perustuslain mukaan vastuu kulttuuriperinnöstä ja sen säilyttämisestä kuuluu kaikille. Museotoiminta on lakisääteistä, tehtävänä on ylläpitää ja vahvistaa yksilöiden ja yhteisöjen ymmärrystä ja osallisuutta kulttuurista, historiasta ja ympäristöstä museoiden kautta. Säädöspohja on otettava huomioon erityisesti, mikäli vaihtoehtona harkittaisiin kokoelmien hävittämistä.

Tällä hetkellä ei ole tunnistettu tahoa, joka voisi ottaa kokoelman kokonaisuudessaan vastaan. Sairaalamuseon toimintasäännön mukaan kokoelma

Konsernipalvelut

27.4.2026

Julkinen

lahjoitetaan toiminnan päättyessä Keski-Suomen maakuntamuseolle tai muulle kokoelmien säilyttämisen kannalta sopivalle museolle. Keski-Suomen museo on ilmoittanut, ettei sillä tällä hetkellä ole tiloja tai resursseja ottaa koko kokoelmaa vastaan. Myöskään muilla alueen museoilla ei selvityksen mukaan ole mahdollisuuksia ottaa vastaan näin laajaa kokoelmaa. Valtakunnallinen Terveysmuseohanke on alkuvaiheessa eikä sillä toistaiseksi ole resursseja kokoelman vastaanottamiseen.

3.3 Kokoelmatilan muutto

Nykyisistä kokoelmatiloista, joissa museo on vuokralla, on muutettava vuokranantajan vaatimuksesta vuoden 2026 elokuun loppuun mennessä. Kokoelman siirtäminen aiheuttaa kertakustannuksia riippumatta siitä, mihin ratkaisuun museon tulevaisuuden osalta päädytään.

Muuton kustannukset muodostuvat kokoelman pakkaamisesta (työ ja materiaalit) sekä itse muutosta (muuttofirma). Nämä hankitaan hyvinvointialueen sopimustoimittajilta.

Muuton kertakustannukset (arvio)

Muuttopalvelut (palveluhankinta)	3 600 EUR
Pakkausmateriaalit (tavarahankinta)	2 000 EUR
Pakkaaminen (Keski-Suomen museo)	9 400 EUR
Vuokratilan muutostarve	-
Yhteensä	15 000 EUR

4. Toimenpidesuosituksot

Seuraavassa kuvataan selvitetty vaihtoehtot sairaalamuseotoiminnalle. Vaihtoehtot on esitetty laajimmasta suppeimpaan, ei prioriteettijärjestyksessä. Lopuksi yhteenvedossa esitetään museotoimikunnan ehdotus.

4.1 Vaihtoehto A. ”Jatketaan”

Sairalamuseotoimintaa jatketaan pääosin nyky muodossaan. Tämä edellyttää mahdollisimman pysyvää tilaratkaisua.

Näyttelyiden ja kokoelman ylläpito sekä kuva- ja tietopalvelut hankitaan jatkossakin ostopalveluna Keski-Suomen museolta, mutta sen määrää vähennetään puoleen nykyisestä. Lisäksi panostetaan projektimuotoiseen

Konsernipalvelut

27.4.2026

Julkinen

työskentelyyn ulkoa haettavan rahoituksen avulla. Hyvinvointialue seuraa Keski-Suomen museon suunnitelmia uudesta kokoelmakeskuksesta, josta tulevaisuudessa on mahdollista vuokrata asianmukaiset ja kustannustehokkaat säilytystilat museoesineistölle.

Kustannukset

Kustannussäästöjä saadaan museotyön ostopalvelun määrää pienentämällä. Nykyisestä toimistotilasta luovutaan. Toisaalta lisäkustannuksia aiheuttaa uusi suurempi ja yksikkövuokraltaan kalliimpi tila.

Vuonna 2027 työn painopisteenä on kokoelman järjestelytyö uudessa säilytystilassa pitkäaikaissäilytyksen vaatimusten mukaisesti.

Jatkuvat kustannukset 2027 alkaen (vuoden 2026 kustannustasossa)

Tilavuokra (uusi tila)	20 507 EUR
Asiantuntijapalvelut 3 kk (amanuenssit)	14 010 EUR
Siivouspalvelut	6 500 EUR
ICT (vyörytys)	200 EUR
Verkkosivut/verkkonäyttely	155 EUR
Yhteensä	41 372 EUR

4.2 Vaihtoehto B. ”Supistetaan”

Sairaalamuseotoimintaa supistetaan. Museotoimikunnan toiminta päättyy. Erikseen päätetään, mille toimipisteelle budjetoidaan jäljelle jäävät toimintakulut.

Näyttelyiden ja kokoelman ylläpito sekä kuva- ja tietopalvelut hankitaan ostopalveluna museotoiminnasta jatkossa vain tarveharkintaisesti. Muut tehtävät toteutetaan tarvittaessa projektiluonteisesti, erikseen haettavan ulkopuolisen rahoituksen turvin.

Hyvinvointialue seuraa valtakunnallisen Terveysmuseon toiminnan kehittymistä. Kokoelmaa hoidetaan siten, että se on tehokkaasti luovutettavissa säätiölle (tai muulle asianmukaiselle taholle) erillisellä päätöksellä. Luovuttamalla koko kokoelma edelleen, sairaalamuseotoiminta Keski-Suomen hyvinvointialueella päättyy.

Konsernipalvelut

27.4.2026

Julkinen

Kustannukset

Kustannussäästöjä saavutetaan vähentämällä museotyön ostopalvelu harkinnanvaraiseksi. Tällä toimenpiteellä saavutetaan vuodelle 2027 n. 23 000 EUR ja vuodesta 2028 lähtien n. 28 000 EUR säästö palveluostoissa. Toisaalta lisäkustannuksia aiheuttaa uusi suurempi ja yksikkövuokraltaan kalliimpi tila.

Vuoden 2027 yhden kk ostopalvelujakso käytetään uuden tilan järjestelyyn pitkäaikaissäilytyksen vaatimusten mukaisesti. Mikäli kokoelma myöhemmin luovutetaan Terveysmuseosäätiölle tai muulle toimijalle, on varauduttava kokoelman selvitys-, järjestely- ja muuttokustannuksiin, jotka liittyvät luovutusprosessiin (on epätodennäköistä, että vastaanottava taho nämä kattaisi ainakaan täysimääräisesti. Kulut ovat 2026 kustannustasolla arviolta 15 000 euroa (sisältäen muutto ja -rahtikustannuksia) sekä tarvittaessa museoammanuenssien työtä.

Jatkuvat kustannukset 2027 alkaen (vuoden 2026 kustannustasossa)

Tilavuokra (uusi tila)	20 507 EUR
Asiantuntijapalvelut 1 kk (amanuenssit 2027)	4 670 EUR
Siivouspalvelut	6 500 EUR
ICT (vyörytys)	200 EUR
Verkkosivut/verkkonäyttely	155 EUR
Yhteensä 2027	32 032 EUR
Yhteensä 2028	27 362 EUR

4.3 Vaihtoehto C. "Varastoidaan"

Sairaalamuseotoiminta lopetetaan, mutta hyvinvointialue säilyttää kokoelman aineistot. Työyhteisömuseo-yhteistyö Keski-Suomen museon kanssa päättyy vuoteen 2026, eikä kokoelmaa enää ylläpidetä museoammattillisesti. Museotoimikunnan toiminta päättyy. Erikseen päätetään, mille toimipisteelle budjetoidaan jäljelle jäävät toimintakulut. Tälle taholle kohdistuu myös säilytystilan valvonta, eli olosuhteiden tarkkailu, jotta kokoelman ongelmatilanteet, kuten vesivahingot ja ilkivalta havaitaan ajoissa. Tarvittaessa vastuutaho ottaa yhteyttä museoammattilaisiin konsultoinnin ollessa

Konsernipalvelut

27.4.2026

Julkinen

tarpeen. Sähköinen aineisto SIMO-kokoelmanhallintajärjestelmässä säilytetään, mutta sen osalta ei tehdä kustannuksia aiheuttavia toimia.

Kustannukset

Kustannuksiltaan vaihtoehto C on kuin vaihtoehto B., asiantuntijapalvelut kuitenkin päättyvät vuoteen 2026, eikä pitkäaikaissäilytyksen toimenpiteitä tehdä. Lisäksi poistuvat ICT-kustannukset.

Jatkuvat kustannukset 2027 alkaen (vuoden 2026 kustannustasossa)

Tilavuokra (uusi tila)	20 507 EUR
Siivouspalvelut	6 500 EUR
Yhteensä	27 007 EUR

4.4 Vaihtoehto D ”Poistetaan”

Sairalamuseotoiminta lopetetaan, ja kokoelma poistetaan ensisijaisesti lahjoittamalla se muille muistiorganisaatioille. Koska tiedossa ei ole tahoa, joka voisi ottaa kokoelman kokonaisuutena vastaa, joudutaan se käymään läpi osissa. Tämä on työläs prosessi ja edellyttää museoammattillista osaamista. Jokainen objekti arvioidaan erikseen, ja sille pyritään löytämään sopiva vastaanottaja. Osan aineistosta kohdalla on huomioitava myös mm. tietosuojaan liittyviä rajoitteet. Uuden sijoituspaikan saavat esineet pakataan ja toimitetaan vastaanottajalle, todennäköisesti hyvinvointialueen kustannuksella. Täysin poistettavat objektit kirjataan ulos kokoelmasta (poistetaan esi-numero) ja hävitetään asianmukaisesti jätelajeittain.

Fyysisten objektien lisäksi on ratkaistava digitoitujen ja syntysähköisten aineistojen säilyminen tai luovuttaminen. Aineistoon liittyy tietosuojakysymyksiä, jotka on alasajotilanteessa otettava huomioon. Pääsy SIMO-kokoelmanhallintajärjestelmään, jossa digitaaliset aineistot sijaitsevat, on ollut hyvinvointialueelle työskentelevillä museoammanuensseilla. On päätettävä, kelle aineiston omistus ja käyttöoikeudet jatkossa siirtyvät vai poistetaanko aineisto tai sen käyttöoikeus kokonaan. Järjestelmään on tallennettu ainutlaatuisia keskisuomalaisen sosiaali- ja terveyspalveluita koskevaa tietoa, ammattilaisten haastatteluja ja työhön liittyviä kuvia yli sadan vuoden ajalta. Lahjoitettaessa aineisto muille museoille, jotka käyttävät toisia kokoelmanhallintajärjestelmiä, on varauduttava migraation kustannuksiin.

Konsernipalvelut

27.4.2026

Julkinen

Työyhteisömuseoyhteistyö Keski-Suomen museon kanssa sekä museotoimikunnan toiminta päättyvät. Kokoelmien poistoon ja siirtämiseen tarvittava koordinointi ja osaaminen on ratkaistava erikseen. Museosta voi jäädä myös jokin yleisölle näkyvä digitaalinen sisältö, kuten verkkosivut näyttelyineen. Tämä edellyttää kuitenkin sivujen päivytystä ja ylläpitoa.

Luovuttamalla koko kokoelma edelleen, sairaalamuseotoiminta Keski-Suomen hyvinvointialueella päättyy.

Vaihtoehdon riski on, ettei vastaanottavia tahoja löydy ja merkittävä osa kokoelmasta joudutaan hävittämään. Kertainvestointina vaihtoehto D on kallista ja muutoksiin kuluu runsaasti aikaa. Pitkällä tähtäimellä vaihtoehto tuo vuosittain sairaalamuseon kulujen verran säästöjä. Samalla keskisuomalaisen terveydenhoidon kulttuuriperintötieto häviää ainakin osittain.

Kustannukset

Kertaluontoisia kustannuksia syntyy erityisesti henkilöstöstä ja ostopalveluista, joita tarvitaan kokoelman läpikäyntiin, neuvotteluihin vastaanottavien organisaatioiden kanssa, sopimusten laatimiseen sekä esineistön pakkaamiseen ja kuljetuksiin. Lisäksi kustannuksia aiheutuu hävitettävän materiaalin jätemaksuista ja kuljetuksista, tilojen loppusiivouksesta sekä vitriininäyttelyiden purkamisesta, vitriinien tyhjentämisestä ja mahdollisesta siirtämisestä pois nykyisiltä paikoiltaan. Myös sähköisten aineistojen siirtoon ja järjestämiseen liittyvät kulut on huomioitava. Kustannukset riippuvat keskeisesti luovutusten määrästä ja/tai hävittämisen tavasta. Arviolta tästä koituisi ainakin 60 000 euron kustannukset.

5. Yhteenveto ja suositus

Museotoimikunta toteaa selvityksessä, että useampi hyvinvointialue on viime vuosina luopunut museoiden näyttelytiloista, muttei kokonaisuudessaan museokokoelmistaan. Osalla alueista museotyö jatkuu. Yhdellä alueella toiminta on siirtynyt kaupungille.

Valtakunnallinen terveystemuseohanke on lupauksia herättävä, mutta vielä käynnistysvaiheessa. Sen kyky vastaanottaa luovutuksia / lahjoituksia on riippuvainen mm. toistaiseksi ratkaisemattomista tilakysymyksistä. Sama

Konsernipalvelut

27.4.2026

Julkinen

koskee myös Keski-Suomen museota, joka ei tilanpuutteen takia kykene tällä hetkellä ottamaan vastaan kuin yksittäisiä esineitä. Digitaalinen museo on vaihtoehto, mutta sen rakentaminen sekä ylläpito vaatisivat resursseja.

Kulurakenteen osalta merkittävin tekijä on tarve vuokrata kokoelman säilytystilat yksityisiltä. Selvityksessä käsitellyissä vaihtoehtoissa tilakustannukset ovat 50-75 % kokonaiskustannuksista. Toisaalta myös omista tiloista muodostuisi kunnossa- ja puhtaanapitokustannuksia.

Yhteistyö Keski-Suomen museon kanssa tuottaa kustannuksia ostopalveluiden muodossa. Ostopalveluita vähentämällä tai ne lopettamalla voidaan karsia kuluja. Yhteistyö on pitänyt sisällään ammatillisen osaamisen lisäksi kokoelmanhallintajärjestelmän sekä FINNA-yhteistyön. Se on myös ehto Museovirastolta haettaville avustuksille. Tällä hetkellä ei kuitenkaan toisaalta ole varmuutta hyvinvointialueen ko. avustusten hakukelpoisuudesta.

Toimikunta pitää tärkeimpänä yksittäisenä asiana sairaalamuseon tulevaisuutta pohtiessa pitkäaikaisen ratkaisun aikaansaamista, joko itse ylläpidettynä tai toimintaa jatkavalle taholle luovutettuna. Välittömästi säästöjä saadaan aikaiseksi palveluostojen määrää supistamalla.

Ottaen huomioon hyvinvointialueen taloudellisen tilanteen sekä tavoiteltavat säästöt, museotoimikunta suosittaa sairaalamuseotoiminnan osalta edellä esitetyistä vaihtoehtoa B. Sillä saavutetaan nettosäästöjä, vaikka tilaratkaisun vuoksi vuokratkustannukset kasvavat. Samalla kuitenkin turvataan kokoelman ja kulttuuriperinnön säilyminen yhtenäisenä.

Konsernipalvelut

27.4.2026

Julkinen

Liitteet ja lähteet

Liitteet

Liite 1. Toimintasääntö

[Sairaalamuseo toimintasääntö.pdf](#)

Liite 2. Toimintasuunnitelma

[Aluehallituksen kommentit toimintasuunnitelmasta.pdf](#)

Liite 3. Kuvia sairaalamuseon esineistä

[Kuvia näyttelyistä](#)

Lähteet

Haastattelut

Anu Salmela, maakuntamuseotutkija

Hanna Kauhanen, kulttuurikoordinaattori

Henna Hietainen, taideasiantuntija

Jorma Hytönen, maakuntatutkija

Kati Myllymäki, Terveysmuseosäätiö

Päivi Saari, Oulaskankaan sairaalamuseo

Susanna Tyrväinen, museotoimen johtaja

Harjavallan sairaalan Perinneyhdistys Josefiina ry

HUS:n taide- ja museotoimikunta

Turun kaupungin museopalvelut

Jakelu

Enqvist Johanna (professori, Jyväskylän yliopisto)

Hirsjärvi Irma (luottamushenkilöedustaja, Hyvaks)

Kallimo Kati (toimialajohtaja, SOTE palvelut, Hyvaks)

Kuusinen-Laukkala Anneli (osastonylilääkäri, Hyvaks)

Lahti Anni (sosiaalityöntekijä, varhaisentuen palvelut, Hyvaks)

Lauttaanaho Petteri (erikoisammattimies, lääkintätekniikka, Hyvaks)

Melaranta Hanna-Kaisa (museotoimenjohtaja, Keski-Suomen museo)

Moilanen Anu (sairaanhoidtaja, leikkaus- ja anestesia, Hyvaks)

Monthan Mikael (palopäällikkö, pelastustoimi, Hyvaks)

Palovaara Pauliina (sosiaalityöntekijä, aikuisten sosiaalipalvelut, Hyvaks)

Purhonen Simo (museoamanuenssi, Keski-Suomen museo)

Reipas Simo (TKKI-päällikkö, Hyvaks)

Selin Pirjo (sosiaalityöntekijä, perheoikeudelliset palvelut, Hyvaks)

Sirén Eva (museoamanuenssi, Keski-Suomen museo)

Toivonen Anne (osastonhoitaja, psykiatria, Hyvaks)

Konsernipalvelut

27.4.2026

Julkinen

Ylönen Minna (koulutusasiantuntija, museotoimikunnan sihteeri, Hyvaks)
Keski-Suomen hyvinvointialueen aluehallitus